

ธรรมชาติดับวิถีชีวิต

.....ระพี สาคริก

ไม่ว่าใครจะถือกำเนิดชีวิตมาจากมุมไหน มีสภาวะความเป็นมาอย่างไร และมีอาชีพการงานอะไรก็สุดแล้วแต่ จุดร่วมกันที่รากฐานซึ่งถือเป็นธรรมชาติของแต่ละคนจำเป็นต้องมี มิฉะนั้นแล้ว ความสุขในสังคมซึ่งทุกคนต่างก็มุ่งหวัง ย่อมบังเกิดขึ้นไม่ได้ เนื่องจากขัดกันกับหลักความจริงที่ว่า มนุษย์ที่เกิดมา จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน และแต่ละคนย่อมปรารถนาความสุขด้วยกันทั้งนั้น จุดร่วมกันจะบังเกิดได้ก็ต่อเมื่อ ทุก ๆ ส่วนของสภาวะชีวิต ต้องมีธรรม เป็นฐานรองรับ

ชีวิตที่ควรได้รับการยอมรับว่า ประสบความสำเร็จ นั้น หากใช้หมายความว่าต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสมบัติในด้านวัตถุมากมายมหาศาล และก็ไม่ใช้ชีวิตซึ่งอยู่บนฐานตำแหน่งอำนาจอันใหญ่โต หรือเพียงการได้รับยกย่องสรรเสริญจนเลอเลิศ หากกลับเห็นว่าสิ่งดังกล่าว อาจส่งผลกำหนดวิถีทางให้มุ่งไปสู่สภาวะตรงกันข้าม

เนื่องจากมนุษย์ปุถุชนส่วนมาก เมื่อมีโอกาสสัมผัสกระแสเหล่านี้ เข้าแล้ว ในสภาวะที่ขาดความมั่นคงในรากฐานจิตใจอย่างแท้จริง ย่อมหลุดจากตัวเองและหลงไปยึดมันเข้าได้ ทำให้เห็นผิดเป็นชอบได้ง่าย และภาวะสับสนในจิตใจย่อมก่อให้เกิดความวุ่น หวาดระแวงเพื่อนมนุษย์ บังเกิดความทุกข์และเดินหลงทางชีวิต อาจรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงขั้น นำไปสู่ภาวะแตกสลายในที่สุดได้

ชีวิตที่ควรได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จ จึงน่าจะสะท้อนวิถีทางที่ได้ผ่านพ้นบทเรียนจากประสบการณ์จริงมาแล้วจนถึงขั้นที่สามารถตระหนักว่า ประสบการณ์ชีวิตคือพื้นฐานการศึกษาโดยแท้ และวิเคราะห์บทเรียนที่ผ่านพ้นมาจนสามารถรู้เห็นธรรมะได้อย่างเป็นขั้นตอน โดยที่ทำให้พื้นฐานจิตใจเปิดกว้าง มีอิสรภาพเป็นธรรมชาติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ มีหลักธรรมที่แท้จริงเป็นพื้นฐานรองรับการดำเนินชีวิตที่ เค้นขุด

การศึกษาให้รู้ได้แจ่มแจ้งถึงความจริง จึงมิใช่เพียงท่องบทสวดมนต์หรือฟังเทศน์จากปากตามประเพณี และปฏิบัติตัวไปตามกระแสสังคมอย่างขาดการเข้าถึง ซึ่งกรณีเช่นนี้เป็นสิ่งเสี่ยงต่อการกำหนดวิถีชีวิตตนเองที่เปิดโอกาสให้กระแสจากสิ่งอื่นเข้าไปแอบแฝง เช่น เข้าวัดขอโชคขอลาภ ขอพรเพื่อหวังลาภยศและอามิสต่าง ๆ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงชั้นเรื่อย ๆ

และการมุ่งศึกษาธรรมะก็ทำให้เพียงนำตัวเข้าไปสู่สภาพอุปสมบทเพื่อให้มีผ้าเหลืองครองกายหากขาดรากฐานจริง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสภาพแวดล้อมที่มีไว้เตือนสติ และจงใจสำหรับบุคคลผู้ซึ่งจิตใจยังคงต้องยึดถือ หลักจากภายนอก เท่านั้น หากจิตใจจริงมิได้ เข้าถึงธรรมชาติจริงของชีวิตและสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านของสิ่ง

ทั้งหลายและของสังคม แนวโน้มวิถีทางที่ควรมุ่งไปสู่ภาวะว่างเปล่าหรือใสสะอาดอันเป็นเป้าหมายจริงของความสุข ย่อมจะเป็นไปในทิศทางตรงข้าม

วัตถุประสงค์ขั้นเพื่อใช้เป็นสื่อให้รำลึกถึงธรรมะ จึงมิได้มีความหมายอันใดสำหรับบุคคลผู้มีวิถีชีวิตหันหลังให้ของจริง นอกจากยิ่งล่อให้จิตใจบังเกิดภาวะยึดติดจริงจิ่งมากขึ้น จนเกิดการยึดมั่นในรูปวัตถุต่าง ๆ ลงรากลึกซึ้งและยากแก่การปลดปล่อยออกได้

พื้นฐานธรรมะที่แท้จริงเป็นสิ่งสะอาดบริสุทธิ์ มีอยู่ในจิตใจแต่ละคนอย่างสมบูรณ์แล้ว ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครและมีสภาวะชีวิตอย่างไรก็ตาม เงื่อนไขการมุ่งศึกษาธรรมะคงอยู่ที่ว่า แต่ละคนจะหวนทิศทางตนเองกลับมาค้นหาเพื่อรู้ได้จริงจิ่ง หรือว่ายังถูกอิทธิพลจากสิ่งภายนอก บ่มนิสัยให้มองออกจากตัวเองไปค้นหาที่คนอื่นสิ่งอื่น ซึ่งวิถีทางเช่นนี้ คงไม่มีโอกาสได้รู้เห็นธรรมะจริง นอกจากยิ่งหลงคิดไปว่า สิ่งซึ่งอยู่ภายนอกนั้นคือธรรมะ ซึ่งจริง ๆ

แล้ว เป็นเพียงสิ่งสมมติทั้งสิ้น ท่านจึงกล่าวว่า ธรรมะจริงเป็นสิ่งค้นหาได้ที่ตัวเอง และรู้ได้ด้วยตนเองเท่านั้น

บุคคลใดเข้าถึงธรรมะจริงย่อมมีนิสัยรักธรรมชาติ และจะพิสูจน์ได้จากการปฏิบัติว่า ไม่เพียงการรัก
ธรรมชาติที่เป็นคัมภีร์ สัตว์ ทิวพรรณมีป่าเขาตลอดจนแม่น้ำลำธาร หากมีความรักความเข้าใจถึงธรรมชาติของ
คนซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์ กับไม่ละเลยที่จะทำหน้าที่รักษาระบบในสังคมซึ่งตนอยู่ เมื่อนำมาประกอบกันเข้ากับประ-
 สบการณ์ชีวิตที่ลึกซึ้ง ย่อมมีวิธีการที่แยบยลด้วยศิลป์ในการปฏิบัติโดยไม่ก่อผลเสียหายให้กับผู้อื่น แต่สามารถทำให้
 บุคคลอื่นซึ่งก่อพฤติกรรมทำลาย สามารถปรับเปลี่ยนวิถีทางมาสร้างสรรค์ได้ด้วย ส่วนใครจะรู้จะเข้าถึงได้มากน้อย
 ขึ้นอยู่กับระดับจิตใจที่ลุ่มลึกมากน้อยของแต่ละคน ซึ่งแต่ละช่วงย่อมแตกต่างกัน

แต่หากมองว่า การรู้และเข้าถึงได้มากน้อยต่างกัน สืบเนื่องมาจากรากฐานที่มาของชีวิต ที่แตกต่างกัน
 ด้วยเงื่อนไขประการหนึ่ง กับเกิดจากสภาวะแวดล้อมของวิถีชีวิตแต่ละคนที่แตกต่างกัน ทำให้บางคนเข้าถึงได้
 แต่บางคนก็ยังไม่ถึง ซึ่งมีได้หมายความว่าในอนาคตจะเข้าถึงไม่ได้ เนื่องจากการเจริญสติที่อยู่ในรากฐาน
 เป็นเงื่อนไขกำหนด ท่านจึงสอนไว้ว่า ความรู้อาจเรียนกันหมด กับ คนเราจะถูกกันไม่ได้ หากรู้และเข้าใจ
 ได้ลึกซึ้งถึงความหมายของ การรู้ตนเอง ย่อมเข้าใจความหมายของความรู้ที่กล่าวถึงได้ไม่ยากนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงการรู้ตนเอง ก็มีได้หมายความว่า ใครอยากรู้ก็จะรู้ได้ แต่กลับยิ่งห่างการ
 รู้ได้มากขึ้น เนื่องจาก ความอยากที่มีอยู่ในรากฐาน เป็นสิ่งกำหนดให้ทิศทางที่ควรจะเป็น ต้องมุ่งไปสู่ด้านตรงกัน
ข้าม บุคคลใดฝึกจิตใจตนเองให้สะอาดได้มากเพียงใด ธรรมชาติในตัวเองย่อมรู้ได้ เข้าใจลึกซึ้งได้มากเพียงนั้น
 แม้การรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้รู้แล้วเข้าใจแล้ว ก็เป็นสิ่งสะท้อนภาพ ภาวะยึดติดกับตัวเอง อีกลักษณะหนึ่ง หาก
 รู้และเข้าถึงธรรมะจริง ย่อมไม่คิดว่าตนเป็นผู้รู้ แต่สามารถรับการวิพากษ์จากบุคคลอื่นได้อย่างอิสระบนรากฐาน
 ที่เปิดกว้าง

ชีวิตบุคคลใดแลเห็นแสงสว่างแห่งธรรมะจริง ย่อมเป็นชีวิตที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมาจนกระทั่ง
ตนเองสามารถมองเห็นภาพจริงของทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างเด่นชัด ปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาให้สัมผัสจึงเป็นครู
ที่ให้ทั้งบทเรียนและบททดสอบการรู้การเข้าใจได้ กับชี้ขีดความสามารถของระดับจิตใจอย่างสำคัญ

บุคคลผู้ไม่สู้ปัญหาต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตตนเอง จริง ๆ แล้วก็คือผู้ที่ปฏิเสธวิถีทางสู่การเรียนรู้และ
การฝึกปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตนเอง ผู้ที่สู้อุปสรรคที่ไม่ได้ก็คือผู้ที่ยอมจำนนต่อภาวะวิกฤตกับตัวเองซึ่งถือเป็นการ
ชีวิตด้านสำคัญที่สุด เพื่อผ่านไปสู่เห็นภาพจริงของธรรมะ ดังที่ธรรมภาษิตได้กล่าวไว้ว่า สัตว์ที่สละที่สละอยู่ในตัว
ของตัวเอง

บุคคลผู้สู้อุปสรรคต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ไม่ซื่อสัตย์ ซาตถ์และกษัตริย์และชั้นตอนซึ่งควรมีเหตุมีผลอยู่กับความ
 จริง ควรได้เชื่อว่าเป็นคนฉลาดและเฉลียว ทำให้ตัวเองต้องตกออกไปภายนอกกรอบของเส้นทางชีวิตที่ควรจะเป็น
 เนื่องจากไม่กล้ายอมรับความจริงซึ่งมีกฎธรรมชาติดำเนินกำหนด บุคคลเช่นนี้เมื่อชีวิตดำเนินต่อไปภายหน้า
 ย่อมเดินไปบนวิถีทางที่ลากลวงตัวเองและสังคมด้วย ทำให้ชีวิตตกอยู่ในสภาพที่ไร้เป้าหมายและสาระที่แท้จริง
 ดังคำกล่าววาทหนึ่งซึ่งอิงกฎธรรมชาติดังว่า หากที่ย่อมได้ก็ หากช่วยยอมได้ชั่ว

มีคำปรารภที่มักได้ยินกันเป็นครั้งคราวว่า หากได้ก็คุ้มที่ไหน หากช่วยได้ก็คุ้มกันไป ซึ่งมักนำมากล่าวในเมื่อเห็น
 ว่า มีบุคคลกระทำดีแล้วได้รับผลตอบแทนในทางซึ่งตนไม่ปรารถนา เสมือนเป็นการเหยียดหยันกันในสังคม หากนำ
 เอาความตอนหนึ่งซึ่งกล่าวไว้แล้วว่า ความอยากที่มีอยู่ในรากฐาน เป็นสิ่งกำหนดให้ทิศทางที่ควรจะเป็น ต้องมุ่ง
ไปสู่ด้านตรงกันข้าม กับความอยากเป็นสิ่งทำให้มนุษย์มองข้ามปัจจัยสำคัญขั้นพื้นฐานไปอย่างหนึ่งอย่างฝันไม่ได้คือ
เวลาและโอกาส ที่เงื่อนไขซึ่งเป็นปัญหานั้น จะหวนกลับมาพิสูจน์ตัวเองให้เห็นชัด

ความอยากซึ่งเป็นเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานของแต่ละคน ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ย่อมกำหนดให้บุคคลนั้น ๆ

ตกเข้าไปติดอยู่ในวงจรกรรมร่วมกับคนอื่นอย่างไม่รู้สึกตัวเอง และเมื่อเกิดเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงมาถึง ย่อมหลงคนอื่น ซึ่งนิสัยเช่นนี้ เป็นธรรมชาติที่พบได้ทั่วไปในสังคมซึ่งมีคนอยู่ร่วมกัน ยิ่งกระแสวัตถุเข้ามาครอบงำมากขึ้น ภาวะดังกล่าวก็จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ นั่นคือสิ่งบ่งบอกถึงความจริงว่า วิถีทางของสังคมซึ่งประสบภาวะกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การปรับเปลี่ยนทิศทางตัวเอง ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมต้องพบกับความเสียหายอย่างหนัก หรืออาจกล่าวได้ว่า สังคมโคสะห้อมภาพความจริงให้เห็นว่า มีคนทะเลาะกันรุนแรงมากขึ้น สังคมนั้นย่อมกำลังมุ่งวิถีทางไปสู่ภาวะล่มสลายของรูปแบบและทิศทางเดิมภายในตัวเอง

บุคคลโคสะห้อมความรู้สึกออกมาโดยการกล่าวว่า หากได้คิดที่ไหน หากได้คิดมีดไป ก็คือการสารภาพความจริงที่อยู่ในส่วนลึกของบุคคลนั้นโดยปริยายว่า ไม่ได้มุ่งทำดีด้วยใจสะอาด หากหวังสิ่งตอบแทนแก่ตัวเองอย่างใดอย่างหนึ่งแฝงอยู่ไม่มากก็น้อย วิถีชีวิตบุคคลเช่นนี้หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้จากผลกระทบ ย่อมขาดความมั่นคงในรากฐานต่อไป คงต้องพบกับความวุ่นเร เปลี่ยนแปลงวิถีทางเดินชีวิตบ่อย ๆ เสมือนวณไปมาอยู่กับที่อย่างอ้าวว้าง บนวิถีทางที่แท้จริงจึงไปได้ไกลไม่ถึงไหน

บุคคลโคมีแนวโน้มนิสัยมองเพื่อนมนุษย์ในแง่ร้าย และเอาคัมภีร์คึกและกล่าวในเชิงร้าย แม้กระทั่งชอบก่อพฤติกรรมทำร้ายบุคคลอื่น คือผู้ซึ่งไม่เพียงตัวเองเท่านั้นที่พลัดตกออกไปอยู่นอกวิถีทางที่แท้จริง หากยังจุกกระซอกบุคคลอื่นให้ออกไปด้วยหากผู้ถูกจุกขาดความมั่นคงเพียงพอ แต่ถ้าจิตใจมั่นคงอยู่กับฐานจริง นอกจากกระแสร้ายจะไม่มีโอกาสส่งผลเข้าถึงได้แล้ว ยังกลับสะห้อมไปสู่ผู้คิดผู้กระทำเองด้วย ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า กรรมเป็นสิ่งส่งกระแสร้อนองตัวเอง ความเหตุและผลที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง

ในอีกประเด็นหนึ่ง บุคคลโคมีรากฐานหยั่งรู้ได้ถึงและเข้าใจถึงความจริง และยังมีมั่นคงอยู่กับตนเอง ย่อมมีโอกาสรู้และเข้าถึงได้ว่า ใครกระทำความชั่ว ย่อมเปิดเผยความจริงซึ่งผู้นั้นเคยปิดบังไว้ในใจตัวเองออกมาให้บุคคลอื่นได้รู้ได้เห็น ไม่เรื้อรังช้า ดังนั้นก่อนการพูดร้าย หรือทำร้ายใครอื่น ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง ขอให้คิดทบทวนเพื่อเสริมฐานสติตัวเองให้เกิดความยิ่งคิดก่อนว่า เรากำลังจะทำร้ายอนาคตของตัวเองในที่สุด

การคุมสติได้แต่ละครั้ง เป็นการฝึกฝนนิสัยให้เกิดวิถีทางที่สามารถคุมตัวเองได้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ เสมือนเป็นบรรโคมมุ่งวิถีทางไปสู่การยกระดับคุณภาพตัวเอง ดังเช่นที่กล่าวกันว่า ปัญหาที่มาสัมผัส เป็นครูฝึกตัวเองให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น แม้ครั้งหนึ่ง เราได้กระทำความโง่งงไปโดยขาดสติ ทำให้ต้องได้รับผลสะท้อนกลับมากกระทบก็ตาม บนพื้นฐานที่เป็นมาดังกล่าว ย่อมไม่ยากต่อการยอมรับสภาพที่เป็นจริง เป็นโอกาสให้สามารถเข้าถึงจุดเริ่มต้นใหม่ เสมือนเป็น รอบหนึ่งของวัฏจักรชีวิตในการเรียนรู้

แม้บุคคลผู้มีอุดมการณ์ มุ่งมั่นอุทิศตนให้แก่งานซึ่งเชื่อว่าสร้างสรรค์สังคม หรือผู้ซึ่งเพียรพยายามก้าวไปสู่สิ่งซึ่งตนเองเชื่อว่าคือแสงสว่างข้างหน้า แต่กลับมีอุปสรรคต่าง ๆ มาขัดขวาง ทำให้เกิดภาวะบั่นทอนจิตใจถึงขั้นรู้สึกท้อแท้ เช่นถูกกล่าวบิดเบือนใส่ร้ายในสิ่งซึ่งไม่เป็นความจริง หรือถูกกีดกันปิดกั้นวิถีทางปฏิบัติงานในสิ่งซึ่งตนรักและสนใจโดยที่เชื่อว่าควรเป็นทางซึ่งนำไปสู่ความก้าวหน้า ก่อให้เกิดความรู้สึกสั่นคลอนขึ้นในรากฐานจิตใจ และอาจมีผลให้บางคนซึ่งตั้งใจทำอย่างจริงจังต้องเปลี่ยนวิถีทางไปสู่สิ่งอื่น บางครั้งก็เข้าไปทางซึ่งสะท้อนภาพที่ล่อตาล่อใจมากกว่า โดยที่รอโอกาสอยู่แล้ว

แท้จริงแล้ว นี่คือนิสัยสะห้อมให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ชวค เชื้อลักษณะหนึ่ง และในส่วนลึกของสิ่งเช่นนี้ ก็ทำให้วิถีทางที่มุ่งสู่เป้าหมายอันแท้จริงไม่

บุคคลผู้ซึ่งวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงได้ง่ายดังกล่าว ย่อมแสดงออกด้วยตัวเองว่า หากได้มีพื้นฐานธรรมที่มั่นคง แข็งแรงแต่อย่างใดไม่ จึงได้ขาดความอดทน เข้มแข็งภายในจิตใจ เป็นเหตุให้กระแสครอบงำจากสิ่งภายนอกซึ่งหากมองเพียงผิวอาจรู้สึกสวดยหรู เข้ามายึดครองได้อย่างลึกซึ้ง

วิถีชีวิตที่มุ่งสูงยิ่งขึ้นด้วยคุณภาพจิตใจในตัวเอง ภายในรากฐานย่อมมุ่งสู่ภาวะอิสระและสะอาดยิ่งขึ้น ทำให้ตนเองสามารถพิจารณาและวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏเปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อม และเห็นภาพจริงที่อยู่ลึกกลงไปจากระดับผิวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนบุคคลผู้ซึ่งเปลี่ยนวิถีทางเดินชีวิตบ่อย ๆ อย่างขาดเหตุผล ย่อมหาสาระที่แท้จริงอะไรไม่ได้ แม้มีบางคนซึ่งเติบโตก้าวหน้ามาด้วยทรัพย์สินวัตถุมากมาย และได้รับการยกย่องจากสังคม ก็เป็นเพียงภายในกรอบของพรรคพวกซึ่งถูกกำหนดโดยอิทธิพลวัตถุและไม่รู้ลึกตัวเอง ซึ่งเมื่อสิ้นสภาพวัตถุไปแล้ว กระแสที่กล่าวก็ย่อมสิ้นไปด้วยตามสังขารธรรม

ส่วนแท้จิตใจของบุคคลลักษณะนี้ ขาดหลักที่มั่นคงแท้จริงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จึงสามารถทำอะไรต่อมิอะไรซึ่งไม่ชอบด้วยทำนองครองธรรม ขึ้นในกระแสสังคมได้อย่างปราศจากขอบเขตของการสร้างสรรค์ บุคคลซึ่งซ่อนเร้นไว้ในจิตใจด้วยสิ่งซึ่งไม่ใช่ของแท้ จึงไม่เป็นการยากลำบากนักสำหรับผู้มีจิตใจสะอาดและสูงกว่าด้วยคุณภาพ จะรู้ได้เห็นได้ ในเมื่อมีสิ่งแวดล้อมและเวลาเปิดโอกาสให้อยู่เสมอ

จากช่วงเวลาซึ่งชีวิตแต่ละคนได้ผ่านพ้นมา โดยมีการสัมผัสกับธรรมชาติที่เป็นจริง ทั้งของมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าสั้นหรือยาวแค่ไหน บุคคลใดผ่านพ้นมาแล้วด้วยความมั่นคงจากการเผชิญกับอิทธิพลปัญหา นานาประการซึ่งหลากหลายลักษณะโดยไม่ทำให้หวั่นไหวถึงเปลี่ยนทิศทาง หากหวนกลับมาครุ่นคิดได้ ทำให้ตัวปรับชีวิตกลับสู่วิถีทางอันควรจะเป็นได้อย่างเหมาะสม ประสบการณ์ซึ่งผ่านมาแล้วหากไม่ปล่อยให้มันผ่านไปเฉย แต่สนใจนำกลับมาพิจารณาทบทวน และตระหนักถึงอยู่เสมอ จะพบว่าแต่ละเรื่องเป็นบทเรียนชีวิตที่นำมาประเมินเป็นมูลค่าหาไม่ได้เลย และการพิจารณาทบทวนจะยิ่งเป็นการเสริมรากฐานตนเองให้มั่นคง กับหยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้นไปอีก

ดังนั้น ในสภาพและการเปลี่ยนแปลงของรากฐานชีวิตซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ย่อมทำให้เกิดภาวะเรียนรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็นภาพได้ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจชีวิตที่แท้จริงยิ่งขึ้นเป็นลำดับด้วย ดังเช่นที่หลักธรรมได้กล่าวไว้ว่า ความรู้จริงเป็นสิ่งจำเพาะตัว ไม่มีใครสามารถสอนกันได้โดยตรง เพียงจากการพูดให้ฟัง หรือเขียนให้อ่าน

เมื่อจิตใจสูงขึ้นถึงระดับหนึ่ง ความรุนแรงของอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะความต้องการสิ่งนั้นสิ่งนี้ จากภายนอกตัวเอง แม้ความโกรธ ความรู้สึกเสียใจน้อยใจ หรือความตื้นตันดีใจ ภูมิใจลึ้มตัว อย่างขาดสมดุล หรือพอดีพองตามเหตุและผล ซึ่งก่อให้เกิดผลทำลายทั้งตัวเองและสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อม ย่อมมีระบบและกลไกธรรมชาติภายในตัวเองที่ควบคุมได้ ไม่ว่าจะมีโอกาสสัมผัสกับภาวะพึงเพื่อสะดวกสบายทั้งหลาย และกระแสการยกย่องสรรเสริญต่าง ๆ แม้มองไปยังอีกด้านหนึ่งย่อมไม่มีการปฏิเสธด้วย โดยที่ถือว่าเป็นเรื่องของบุคคลอื่น คงอยู่ในภาวะที่เรียกว่า ยอมรับความจริงหนึ่ง กับ ละวางได้อีกหนึ่ง โดยถือว่า มาได้ตามเหตุและผล ยอมผ่านพ้นไปได้ตามเหตุและผล เช่นกัน

แม้เมื่อพบเห็นผู้อื่นแสดงอารมณ์รุนแรงมากกระทบ ย่อมคุมสติตนเองให้อยู่คงที่เป็นปกติ ทำให้สามารถเข้าใจซึ่งในบุคคลนั้น และเกิดเมตตากรมยิ่งขึ้นกับกรรมซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจเขา ดังที่ท่านสอนไว้ว่า บุคคลใดคิดร้าย กล่าวร้ายและทำร้ายเรา จงแผ่เมตตาให้เขาเถิด ซึ่งมีเหตุมีผลชัดเจนดังได้กล่าวแล้ว

ความสำเร็จบนพื้นฐานและวิถีชีวิตที่เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ น่าจะขึ้นอยู่กับประเด็นนี้เป็นหลักสำคัญที่สุด มิใช่เพียงยึดอยู่กับการอ่านหนังสือธรรมะที่มีผู้เขียนไว้ มิใช่เพียงการรับฟังพระเทศหรือบรรยายธรรม และก็ทำให้เพียงรับฟังคำสอนจากปากผู้อื่น หากการจะรู้ซึ่งและนำไปปฏิบัติได้จริงจำเป็นต้องเกิดจากพื้นฐานการปฏิบัติในสิ่งซึ่งตนรักและสนใจจริงโดยเริ่มจากอะไรก็ได้ โดยที่รักษาวิถีทางไว้อย่างต่อเนื่องและเด่นชัดอยู่เสมอ อย่างไม่วัน-ไหวต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น กับการหวนกลับมาค้นหาความจริงที่ในตัวเองกับสิ่งซึ่งเป็นอดีตอย่างไม่ละเลย ชีวิตย่อมมีโอกาสเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานซึ่งมีรากจริงหยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เป็นธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติได้มอบให้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นจุดเริ่มต้นความรักความสนใจภายในรากฐานแต่ละคนอยู่แล้ว

ทุกวันนี้หลายคนยิ่งขึ้น ที่เริ่มรู้สึกคือคร้อน เนื่องจากพิษภัยธรรมชาติส่งผลสะท้อนกลับมาทำลาย จาก พฤติกรรมการกระทำของมนุษย์เอง

อนึ่ง ดังได้กล่าวไว้ในที่ต่าง ๆ หลายแห่งว่า มนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมแก่กันและกันที่สำคัญที่สุดด้วย และ พฤติกรรมการกระทำระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเองก็ยังคงมีอยู่อย่างเด่นชัดมาก พิษภัยธรรมชาติที่เกิดจาก ธรรมชาติของมนุษย์เองแต่เป็นฝ่ายถูกทำลาย ย่อมเด่นชัดยิ่งขึ้นด้วยอย่างแยกจากกันไม่ได้ หากควรถือเป็นภัยจาก ธรรมชาติซึ่งนอกจากมองข้ามไม่ได้แล้ว น่าจะได้รับการมองด้วยความสำคัญก่อนอื่น

อนึ่ง ความรู้สึกคือคร้อนของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากอุกกระทบโดยพิษภัยอะไรก็ตาม ย่อมถือเป็นธรรมชาติ ของมนุษย์ แต่มนุษย์ผู้คือคร้อนจะรู้สึกได้ถึงรากฐานจริงของปัญหานั้นให้หรือไม่ ย่อมเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่พึง ต้องสนใจศึกษาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งด้วย เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ มีเหตุสืบเนื่องมาจากการคิดการกระทำของมนุษย์ เอง การศึกษาวิเคราะห์ซึ่งหวังว่าจะได้ผลลึกซึ้งถึงเหตุและผลอันแท้จริง จำเป็นต้องศึกษาจากร่องรอยของ ชีวิตและจิตใจมนุษย์ให้รู้แจ้งเห็นจริงก่อนอื่น มิฉะนั้นแล้ววิถีชีวิตก็ยังคงตกอยู่ในสภาพซึ่งเปรียบเทียบได้ดุจ ภายในอ่าง โดยที่เข้าใจว่า อ่างซึ่งแต่ละคนกำหนดวิถีทางชีวิตตนเวียนอยู่ในนั้น คือโลกที่แท้จริงของชีวิตตนเอง

กับสังขรณ์ที่ชี้ไว้ชัดเจนว่า มนุษย์มีความหลากหลายด้วยรูปลักษณะ ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะกายหรือแนวความคิด ภาวะภายในอ่างจะมีอิทธิพลกำหนดภาพ อ่างใบนี้ของทุกคน ขึ้นมาให้เป็นเป็นธรรมชาติ และในเมื่อมี อ่างซึ่งมีลักษณะแตกต่างหลากหลายอยู่บนฐานหนึ่งร่วมกัน คนทั้งหลายที่ดำเนินชีวิตอยู่ในบรรยากาศสังคมเช่นนี้ ย่อมมีการทะเลาะกันมาก ขึ้นบนฐานของสภาพ ตัวใครตัวมัน ติดตามมาด้วย เมื่อถึงจุดหนึ่งไม่ว่าจะถูกกระทบจากสิ่ง ใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าหนักหรือเบา อาจเกิดกระแสซึ่งยกกักกันออกมาเป็นพวก ฆ่าฟันกันเองเป็นช่วง ๆ จนถึงที่สุด

ทุกวันนี้ เราเริ่มเห็นกระแสลักษณะหนึ่งที่สะท้อนออกมาปรากฏเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เรื่องการ รณรงค์ให้คนปลูกต้นไม้และรักสิ่งสวยงามของธรรมชาติ โดยที่เข้าใจว่า หากกล่าวถึงธรรมชาติแล้ว จะต้องมอง ภาพมุ่งไปยังป่า เขา ต้นไม้ดอกไม้ และสัตว์ธรรมชาติ แต่มองไม่เห็น ธรรมชาติของคนซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์ ผู้อยู่ร่วมกันกับเราแต่ละคนนั้น จริง ๆ แล้วคือธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ในขั้นพื้นฐานจริง ๆ และคนซึ่ง ชีวิตยืนอยู่บนจุดซึ่งมีโอกาสเหนือกว่า ก็ฉกฉวยโอกาสที่มีเหนือ เป็นเครื่องมือทำลายคนด้วยกันเองซึ่งยืนอยู่บนจุดที่ ยิ่งด้อยกว่า ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ลึกซึ้งและร้ายกาจกว่าการตัดไม้ทำลายป่าเสียอีก และหากแก้ปัญหานี้ไม่ตก ก็อย่าหวังเลยว่าจะแก้ปัญหาคัดไม้ทำลายป่าและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้สำเร็จ

จึงกล่าวได้ว่า บุคคลใดแสดงออกต่อสาธารณชนว่า ตนเองรักต้นไม้ รักสัตว์ธรรมชาติและรักป่า แต่ขาด คุณธรรมและเมตตาธรรมซึ่งควรมีต่อเพื่อนมนุษย์ ย่อมรู้ได้ว่าบุคคลนั้นแสดงออกเพียงการเสแสร้งเพื่อหวังผลอย่าง อื่นเพื่อตนเองอยู่ในส่วนลึก ผู้รู้ธรรมและเข้าถึงธรรมได้เท่านั้นที่พึงบังเกิดภาวะซึ่งมีรากฐานจริงของความ รักความสนใจจริง ในธรรมชาติของเรื่องทั้งหลายซึ่งปรากฏอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นของชีวิตใดสิ่งใด

ชีวิตเราแต่ละคนที่ผ่านพ้นมาแล้วตามกาลเวลา และเดินทางมาแล้วบนวิถีทางแห่งธรรม หรือวิถีทางซึ่ง ให้โอกาสตนเองได้พบความจริงยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะผ่านพ้นมานานไม่นานเพียงใดก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งย่อมได้พบกับวิถี ที่ผิดธรรม ทำให้ชวดเซ บ้างก็ล้มลงและรู้สึกเจ็บปวด แต่ก็สามารถลุกขึ้นได้ใหม่ เร็วบ้างช้าบ้างเป็นธรรมชาติ ของแต่ละคน บางคนผลัดออกเดินออกวิถีทางซึ่งควรจะเป็น ลักษณะและสภาพต่าง ๆ ที่พบได้เห็นได้เป็นช่วง ๆ สองข้างทางชีวิตที่ผ่านมา ทำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ว่า นี่คือธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งยิ่งผ่านพ้นมา นานก็ยิ่งเข้าใจได้ถึงพื้นฐานธรรมที่แท้จริง

บุคคลใดสามารถเห็นและเข้าใจได้ถึง ควรถือได้ว่าเป็นผู้แลเห็นวิถีทางที่สามารถกำหนดวิถีชีวิตตนเอง

ให้ดำเนินไปได้ราบรื่น และจะราบรื่นยิ่งขึ้นหากไม่ตกอยู่ในความประมาทซาดสติในช่วงใดช่วงหนึ่ง ไม่ว่าจะสภาวะต่าง ๆ ในบรรยากาศสังคมจะสั่นคลอนมากขึ้นแค่ไหน โดยไม่คิดว่ามันจะไปถึงที่สุดเมื่อใด และเมื่อไปถึงแล้วจะเป็นอย่างไร เนื่องจากบุคคลผู้มีสมาธิแน่วแน่มิได้นำจิตใจไปติดอยู่กับสิ่งเหล่านี้ให้เป็นเงื่อนไขปิดกั้นตัวเอง

การมุ่งปฏิบัติอย่างแน่วแน่มิได้อยู่กับสิ่งซึ่งปรากฏเด่นชัดอยู่ในรากฐานตนเอง ย่อมนำไปสู่การเจริญงอกงามลงสู่ระดับที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้นของรากฐานจริงของชีวิตเป็นธรรมชาติ และช่วยให้บุคคลผู้ยังคงดำเนินชีวิตอยู่สามารถปรับวิถีชีวิตสู่การหลุดพ้นจากการถูกพันธนาการโดยอิทธิพลของสิ่งภายนอกมาสู่อิสระภาพยิ่งขึ้น ความสุขที่แท้จริงย่อมบังเกิดให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นภายในตัวเอง

ขอแผ่เมตตาให้วิถีชีวิตของแต่ละคนผู้เป็นเพื่อนมนุษย์จงเพิ่มพูนยิ่งขึ้นด้วยความรู้ความสามารถ ในอันที่จะกำหนดวิถีชีวิตตนเองให้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งกล่าวแล้วโดยทั่วกันด้วยเถิด.

20 กุมภาพันธ์ 2536

(ปรับปรุงจากฉบับซึ่งเขียนไว้เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2535)